

שו"ת ציץ אליעזר חלק יד סימן פא

א' שנית בהנ"ל. ב' בהגדרת יציאת הנפש בסתם גוסס ובמי שטבע ונמצא תחת המים.

ב"ה, ח"י טבת תשל"ח, ירושלים עיה"ק תובב"א. למכובדי הרופא התורני בנש"ק ד"ר אברהם שטינברג נ"י שו"ב.

אתמול קבלתי מכתבו/מכתבו/ השני, והנני מוסיף להסביר לו שנית כדלקמן.

(א) עמ"ש במכתבי הקודם בדברי תשובתי בספרי הדגשתי חזר והדגש שהיתר הסרת מכשיר הנשימה שאני כותב בא בגלל זה מפני שהמקרה המדובר הוא בהיכא שלפני כן התברר באופן החלטי שאין לו כבר חיות עצמי לא מהמוח ולא מהלב וכו', שואל כבו' וכותב,, דדברים אלו לא מובנים לו, כי אם אמנם אין לו כבר חיות מהמוח ומלב כאחד הלא הוא מת גמור לכל הדיעות וברור שלמת גמור אין שאלה של הפסקת תכשיר או טיפול, ע"כ.

ואשיבנו, אין הכי נמי, דבר ההיתר של הסרת המכשיר שאני כותב בנוי באמת על יסוד זה מפני שהוא כבר נחשב כמת, והשאלה שישנה בזה הוא בהיות שמורגש בו חיות ע"י גורם חיצוני אשר נותן תנועה בגופו, וגם מונע מהגוף שישלטו בו סימני מיתה, ככחול, ורקבון וכדומה, וע"ז הוא שביררתי והוכחתי שחיות פרוביזורי כזה הבא מגורם חיצוני לא נקרא חיות וכי הסרתו מהגוף אינו אלא כהסרת מונע, ועוד זאת, שאין גם לחוש לפן ואולי נמצא עוד במעמקים איזה נקודת חיות עצמית שלא הצליחו להבחין בו ואולי במשך הזמן ע"י המשכת הפעלת מכשיר הנשימה ישוב ע"כ להתגלות ויתעורר כל הגוף שוב לתחיה, כי אין לנו בזה אלא דברי חז"ל בסימני המיתה, ומכיון שנתברר שאין כל חיות עצמית במוח ובלב, ובאשר הוא שם בלי מכשיר הנשימה הוא בבחינת מת מותר להוריד ולהסיר את המכשיר, והחששות שרוצים לחשוש בזה הוא שוב בדומה לחששות אלה שרוצים לחשוש בכל המתים ומשהים אותם גלל כן יומים מלקוברם, אשר החתם סופר ז"ל (חיו"ד סי' של"ח) יצא נגדם במקלו ותרמילו ודחה באמת הבנין שבידו דברי הרופאים האומרים שאין נודע גבול המגביל בין חיים למות וא"א אלא בעיכול הבשר, ופסק גם בסכינא חריפא, דמה שמצינו לפעמים שקורה חוץ להיקש הטבעי ושב לתחיה אין זה נכנס אפילו בגדר של מיעוטא דמיעוטא ואין לחוש לזה.

פרט להוציא מן האמור, אם קונן עדיין איזה ספק שאולי ישנה עוד נקודת חיות עצמית בלב ובנשמת רוח האף שאי אפשר לוודא, ויש מקום לחשש כל שהוא שאולי עצם הניתוק יגרום למותו (כדבריו במכתבו) אזי באמת אסור עוד להסיר את מכשיר הנשימה, וכדי לצאת ידי ספק רחוק זה, ואשר מאידך קביעת הרופאים היא שאפסה כל תקוה שיחיה עוד, אזי באמת טובה היא איפוא בכה"ג המצאתו של פרופ' מאיר לחבר את המכשירים לשעונים הדומים לשעוני שבת, ואז כשתופסק פעולתם באופן אוטומטי ויתברר שאין לחולה כל סיכוי להשאר בחיים אזי לא יפעיל אותם מחדש (כמפורט דבר המצאתו בספרי שם) ויש להנהיג על פיה, וגם את האבחנה אם יש לו עוד עדנה חיות שצריכים לשם כך להפסיק את פעולת המכונה, יש לסדר שתופסק ג"כ באופן הנז', אם אמנם יש לחוש (כדבריו במכתבו) לאולי יש לו עדיין קצת חיים עצמיים ועצם הניתוק יגרום למותו.

(ב) ומה שכבו' מוסיף במכתבו לשאול גם מהרמ"א בסי' של"ט שמוכח משם ג"כ שהמדובר במי שהוא גוסס ולא במי שהוא כבר מת, וא"כ מהי ההגדרה של גוסס באופן מעשי שדברו בו הפוס' ע"כ.

הנה תשובתי בזה כתשובתי האמורה לעיל, ופשט כוונת דברי הרמ"א היא, דמכיון שרק המלח שעל לשונו או קול הדופק מעכב את יציאת הנשמה (ובודאי כוונתו כשאפשר לאבחן זאת ע"י בדיקת מומחה שיקבע שבדרך הטבע עתו כבר עת למות) אזי אין כבר חיים עצמיים, והחיות הוא חיות הבא מן החוץ, ולכן מתיר להסיר את המונע, וההפרש שבין נידון הרמ"א לבין נשוא נידונו הוא רק בזה, שברמ"א המדובר כשיש גורם מבחוץ הטבוע בחיק היצירה המעכב את יציאת הנפש (הוא החיות והתנועה), ואילו בנידונו הגורם הוא פעולת אדם מבחוץ ע"י נתינת והחברת מכשיר - נשימה המפיה בקרבו חיות ותנועה מבחוץ, אבל הצד השווה שבהן שבשניהם אין כח חיות עצמי פנימי הגורם לעיכוב יציאת הנפש, ולכן בא זה ולימד על זה,

שכשם ששם מתיר הרמ"א הסרת המונע, כך גם בנידוננו מותר ג"כ להסיר את המונע שהוא מכשיר הנשימה.

ומינה, שהא בסתם גוסס, שאין שום גורם מבחוץ המעכב את יציאת נשמתו, ורק באופן טבעי הוא ממשיך עוד את חיותו, ולו הרופפת ביותר, אזי אסור בשום פנים ואופן לקרב את מיתתו, וע"ז הוא שנאמר במשנה בשבת ד' קנ"א ע"ב ונפסק כן בפשיטות ברמב"ם ובשו"ע שם, דהמעצים עם יציאת הנפש הרי זה שופך דמים, ורק לאחר שפסקה נשימתו ושהיה זמן מועט לאבחן לפן נתעלף מותר לעמץ, וכדברי הרמב"ם בפ"ד מאבל ה"ה, וכהסבר הנפלא של הח"ס ז"ל בסימן של"ח שם, ושזה תלוי בקביעת המבינים סי' מיתה וכן רגע יציאת הנפש עפ"י קבלתם שבידם והוא הרגש כ"ש בנשימה ודפיקה ידועה יעו"ש, ואני מתאר לי שבודאי ובודאי נודע מזה על אחת כמה לרופאים בחכמת - הרפואה שבידם וג"כ לפי קבלתם ולפי התפתחות הידע והתכשירים הרפואיים, ויותר מזה הרי לא נתנה תורה למלאכי השרת.

ובזה להעיר, דמה שכב' ציטט לי במכתבו הקודם משו"ת חתם סופר חאו"ח סי' קצ"ט שכותב וז"ל: אמנם שיהוי יציאת הנשמה לא הזכירו חז"ל כמה כי היה פשוט להם, אך אין אתנו יודע עד מה, ושואל כבו' לפי"ז, דאם אמנם כך הדין אם כן באופן מעשי יקשה מאד להחליט אם ומתי מותר להפסיק טיפול מסוים, בגדר מעקב יציאת הנפש, ע"כ, ואשיבנו ע"ז, דלא דק בדברי הח"ס שם, ודברי הח"ס שם אינו ענין כלל לזה, דשם המדובר על שיעור יציאת הנפש לפי שטבע ונמצא תחת המים כדיוצא בהדיא מכל המדובר ומבואר שם כיעו"ש, ופשוט, אבל בנוגע לסתם שיעור יציאת הנפש בחולה וגוסס המוטל לפנינו, את זה כבר הגדיר וביאר הח"ס בהרחבה בחיו"ד סי' של"ח הנ"ל, ואין להאריך יותר. בכבוד ובברכה מרובה אליעזר יהודא וולדינברג.